
WAAR ZIT DE INTENSIEVE VEEHOUDERIJ OVER TIEN JAAR?

Siemen van Berkum

De intensieve veehouderij in Nederland heeft een belangrijke economische betekenis. Daarnaast levert de sector echter ook een niet onbelangrijke bijdrage aan de belasting van het milieu. Vooral vanwege deze problemen is het beleid ten aanzien van de sector de afgelopen jaren geïntensiveerd, waarbij inkrimping en herstructurering aan de orde zijn. Zowel met het oog op de economische betekenis van de sector als vanuit dit beleid bezien, is het van belang om te weten wat het mogelijke effect is van externe ontwikkelingen op de (concurrentie)positie van de intensieve veehouderij in Nederland. De vraag is dan wat de locatie van de intensieve veehouderij bepaalt en in hoeverre beleidsveranderingen, die van invloed zijn op die locatiefactoren, verschuivingen tot gevolg kunnen hebben op de locatiepatronen in Europa.

Posities

De EU-15 is, na China, de grootste producent van varkensvlees. Waar de productie in de EU stagneert, groeit deze de laatste jaren vooral in China en in Noord-Amerika. Dat geldt ook voor pluimveevlees: de meeste groei doet zich voor in grote producentenlanden zoals de VS, China en Brazilië, terwijl de productie in de EU-15 (nummer 3 van de wereld) enigszins is terugggevallen. Het verbruik neemt in veel landen nog wel toe, ook in EU-lidstaten. De afzetmarkten voor de exporterende EU-landen zijn vooral andere EU-lidstaten.

Locatiefactoren

De vestigingsplaats van agrarische bedrijvigheid wordt bepaald door een groot aantal factoren. Natuurlijke omstandigheden, beschikbaarheid van productiemiddelen, stand van de techniek, vraagontwikkelingen, en institutionele factoren zoals de marktform maar ook allerlei (beschermende) overheidsregels zijn van belang. Een groot aantal van de in de literatuur genoemde factoren zijn ook herkenbaar in de locatie van de intensieve veehouderij in Nederland en in andere landen. In deze studie is gekozen voor een verdere uitwerking van drie determinanten van de locatie van de sector: veevoederprijzen, milieu- en dierwelzijnseisen, en handelsbelemmeringen.

Voerkostenvoordeel

De Nederlandse intensieve veehouderij heeft lang kunnen profiteren van de invoer van goedkope(re) veevoergrondstoffen. Na verlaging van de graanprijzen in de EU als gevolg van de hervormingen van het gemeenschappelijk landbouwbeleid is dat voordeel ten opzichte van andere belangrijke producerende landen in de EU verminderd. In de jaren negentig werd steeds meer graan in het Europese veevoer verwerkt, omdat substituten prijstechnisch minder aantrekkelijk zijn geworden. Uit berekeningen blijkt dat de Nederlandse intensieve veehouderij het veevoerkostenvoordeel dat de sector bezat aan het begin van de jaren negentig grotendeels heeft verloren. Dit wijst op een verslechtering van de concurrentiepositie van de Nederlandse sector.

Milieueisen

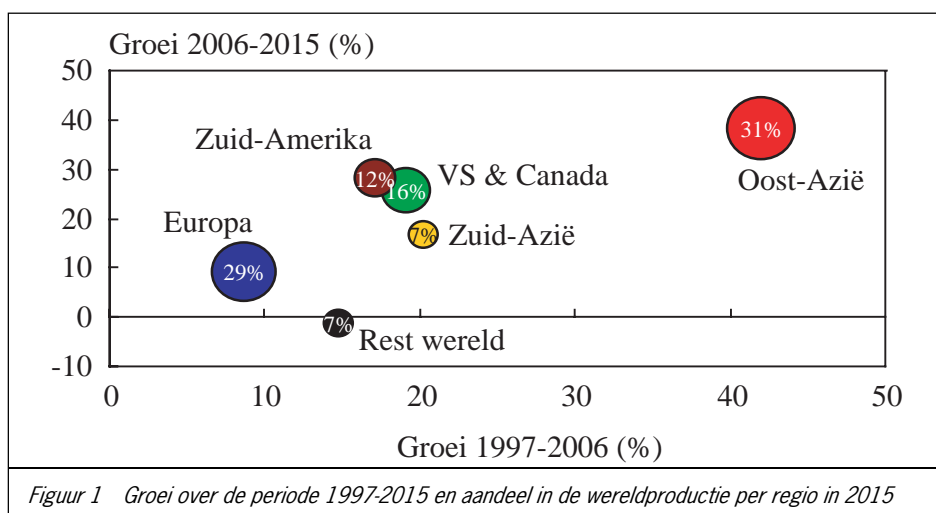
De Nederlandse intensieve veehouderij heeft ook te maken met toenemende eisen om de milieubelasting te reduceren en om aan de maatschappelijke zorgen over dierwelzijn tegemoet te komen. Deze eisen leiden tot kostprijsverhogende investeringen. Afnemende marges kunnen nog maar in beperkte mate worden gecompenseerd door uitbreiding van het individuele bedrijf; door instelling van verhandelbare mestquota leidt uitbreiding niet automatisch meer tot een lagere kostprijs, terwijl lokale ruimtelijke verordeningen het bedrij-

ven vaak vrijwel onmogelijk maken te expanderen. Sanering en modernisering van de sector in concentratiegebieden waar plaats is voor intensieve landbouw, zoals dat wordt nagestreefd in de Reconstructiewet, biedt mogelijkheden voor althans een deel van de bestaande bedrijven om verder te groeien tot volwaardige spelers op de wereldmarkt. Voorwaarde is wel dat de reconstructie meer op regionaal maatwerk is gebaseerd. Bij een efficiënt(er) proces van ruimtelijke ordening kan de Nederlandse intensieve veehouderij de dreigende negatieve ontwikkeling van haar kostprijs ten opzichte van Europese concurrenten afwenden.

Liberalisatiegevolgen

Hoe zal de mondiale verdeling van de productie van de intensieve veehouderijsector eruit zien indien markten wereldwijd geliberaliseerd worden? Om die situatie te simuleren, volgen scenario's in twee stappen. In een eerste stap wordt de periode tussen 1997 en 2006 gesimuleerd, waarbij uitgegaan wordt van continuering van bestaand beleid, maar waarbij ook rekening wordt gehouden met sterk verminderde handelsbarrières tussen West- en Oost-Europa. In een tweede stap wordt een scenario van volledige liberalisatie op mondiaal niveau voor de periode tussen 2007 en 2015 gesimuleerd.

De projecties duiden op gematigde groei van de intensieve veehouderij in de uitgebreide Europese Unie (figuur 1). De groei is aanzienlijk kleiner dan in Noord- en Zuid-Amerika. De grootste groei van consumptieve vraag, productie en importen wordt verwacht in Oost-Azië, waarbij China de boventoon voert. Binnen de Europese Unie zal in de komende 10 tot 15 jaar geen massale verhuizing van productiecapaciteit naar Zuid- of Oost-Europa optreden. Noord-Europa blijft volgens het liberalisatiescenario een aantrekkelijke vestigingsplaats voor intensieve veehouderij. Aanscherping van eisen ten aanzien van milieu en dierenwelzijn zullen er echter zwaarder wegen dan in de zuidelijke en oostelijk lidstaten. De schaarse milieugebruiksruimte wordt dan nog schaarser en dit leidt onmiddellijk tot hogere productiekosten, met als gevolg een merkbaar vestigingsvoordeel in zuidelijke lidstaten. Dit kan leiden tot een terugval van het aantal intensieve veehouderijbedrijven in Nederland, maar niet tot verdwijning van de sector uit het land. Reconstructie van de sector waarbij in concentratiegebieden ruimte wordt gegeven aan bedrijfsexpansie kan bijdragen aan een weliswaar kleinere maar economisch toch levensvatbare sector.

Meer informatie:

Rapport 6.02.08 *Gevolgen van beleidsontwikkelingen voor de locatie van de intensieve veehouderij*